

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Magni Papæ Primi Vita Pavlo Diacono Avctore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

SANCTI
 GREGORII MAGNI
 PAPÆ PRIMI
 VITA
 PAVLO DIACONO
 AVCTORE.

GREGORIUS urbe Romana, patre Gordiano, matre vero Silvia editus: non solum de spectabili fenatorum profapia, verum etiam religioſa, originem duxit. Nam Felix ejuſdem apoſtolice ſedis antilles, vir magne virtutis, & eccleſiæ in Chriſto gloria, ejuſatavus fuit. Sed tamen hanc Gregorius tantæ nobilitatis lineam moribus extulit, probis actibus decoravit. Denique ut poſt in propatulo claruit, non ſine magno quodam præſagio tale ſortitus eſt nomen. Gregorius namque ex Græco eloquio in noſtra lingua vigilator, ſeu vigilans ſonat. Re etenim vera vigilavit ſibi, dum divinis inharendo præceptis, laudabiliter vixit. Vigilavit & fidelium populis, dum doctrinæ aſſuētus ingenio, eis quo tramite cœleſtia ſcanderent, patefecit. Diſciplinis vero liberalibus ita a puero eſt inſtitutus, ut quamvis eo tempore florent adhuc Romæ ſtudia literarum, tamen nulli in urbe ipſa ſecundus eſſe putaretur. Inerat ei in parva adhuc ætate maturum jam ſtudium: adhærere ſcilicet majorum dictis; & ſiquid dignum potuiffet auditu percipere, non ſegniter oblivioni tradere, ſed tenaci potius memoria commendare: hauriebat jam tunc ſitibundo doctrinæ ſtuenta pectore, quæ poſt congruenti tempore mellio gutture eruñtaret. Hic in annis adoleſcentiæ (in quibus ſolet ea ætas vias ſaculi ingredi) Deo cœpit devotus exiſtere: & ad ſuperne vitæ patriam totis deſideriis anhelare. Sed dum diu longeque converſionis gratiam diſſerret, & poſtquam cœleſtis eſt aſſatus deſiderio, ſaculari habitu contegi melius putaret, velletque præſenti mundo quaſi ſpecierentis deſcendere, cœperunt multa contra eum ex ejuſdem mundi cura ſuccreſcere; ut in eo non jam ſpecie, ſed (ut ipſe de ſe aſſerit) retineretur & mente. Tandem etiam parentum jam dudum obitu liberam diſponendarum rerum ſuarum haberet facultatem, quod prius mente geſſiebat aperuit: quodque jam in divinis erat obtutibus, humanis etiam viſibus oſtendit. Mox etenim cuncta quæ habere potuit, ad pietatis opus diſtribuens, ut Chriſtum pro nobis factum egenum egens ipſe ſequeretur, effecit. Sex denique in Sicilia monaſteria conſtruens, fratres illic Chriſto ſervituros aggregavit. Septimum vero intra urbis muros inſtituit, in quo & ipſe poſtmodum regulari tramite multis ſibi ſociatis fratribus ſub Abbatibus imperio militavit. Quibus monaſteriis tantum de redditibus prædiorum ſuorum delegavit, quantum poſſet illic commorantibus ad quotidianum victum iuſſicere. Reliqua vero cum omni domo prædia vendidit, ac pauperibus erogavit. Nobilitatemque illam quam ad ſæculum videbatur habere, totam ad nancieſcendam ſuperne gloriæ dignitatis, divina gratia largiente, convertit. Et qui autè ſerico contextu ac gemmis

A micantibus ſolitus erat per urbes procedere trabeatus, poſt viii contactus tegmine, miniſtrabat pauper ipſe pauperibus. Etenim mutato repente ſæculi habitu, monaſterium petiit, & ex huius mundi naufragio nudus evaſit. In quo tantæ perfectionis gratiâ cœpit converſari, ut jam tunc in ipſis initiis in perfectorum poſſet numero deputari. Electus autem communi fratrum concordia in Abbatem, præſeſle non renuit. Inerat denique ei tanta abſtinentia in cibis, vigilantia in orationibus, ſtrenuitas in jejuniis, ut inſumato ſtomacho vix conſiſtere poſſet. Suſtinebat præterea aſſidua corporis inſirmitates: & maxime eâ pullabatur moleſtiâ, quam Græco eloquio medici ſyncopin vocant; cujus incommodis ita dolore vitalium cruciabatur, ut crebris interceptus anguſtiis, per ſingula penè horarum momenta ad exitum propinquaret. Qualis autem in monaſterio fuerit, quamque laudabili ſtudio vitam duxerit, ex ipſius poſtunius verbis colligere: quibus ipſe in pontificatu jam poſitus, dum cum Petro ſuo diacono colloqueretur, ſtendo viſus eſt dicens: Infelix quippe animus meus occupationis ſuæ puſſatus vulne. *Præfat. in Dialog.* re meminit qualis aliquando in monaſterio fuit, quomodo ei labentia cuncta ſuberant: quantum rebus quæ voluntur emiſebat: quod nulla niſi cœleſtia cogitare conſueverat: quod etiam retentus corpore, ipſa jam carnis clauſtra contemplatione tranſibat: quod mortem quoque (quæ penè cunctis pœna eſt) videlicet ut ingreſſum vitæ, & laboris ſui præmiium amabat. At nunc ex occaſione curæ paſtoralis, ſacularium hominum negotia paritur: & poſt tam pulchram quietis ſuæ ſpeciem, terreni actus pulvere foecuratur. Perpendo itaque quod tolero, perpendo quod amiſi. Cumque intueor illud quod perdididi, ſit hoc gravius quod porto. Ecce etenim nunc magni maris fluctibus quatior, atque in navi mentis tempeſtatis validæ procellis illidor, & dum prioris vitæ recolo, quali poſt tergum reductis oculis, viſo littore ſuſpiro. Quodque adhuc gravius eſt, dum immenſis fluctibus turbatus feror, vix jam portum valeo videre quem reliqui. Hæc autem ipſe de ſe, non profectum jaſtando virtutum, ſed deſcendendo potius defectum, referre conſueverat: quem ſemper ſe per paſtoralem curam incurriſſe metuebat. Sed quamvis talia de ſe ex magnæ humilitatis intentione dixerit, nos tamen credere decet, nihil eum monaſtica perfectionis perdidiffe occaſione curæ paſtoralis, immo potiorem tunc ſuſcipiſſe profectum de labore converſionis multorum, quam de propriæ quondam quiete converſationis habuerit. Sed qualiter hic ſanctus vir ad diaconatus officium, & poſt ad pontificatus culmen aſcendit; ſubſequenti ſermo declarabit. Denique cernens Romanus pontifex, qui tunc eccleſiæ præerat, virtutum gradibus Gregorium ad alta conſcendere, eum à monaſterio abſtractum, eccleſiaſtici ordinis officio ſublimavit, levitamque ſeptimum ad ſuum adjutorium * aſſumpſit: nec multo poſt pro reſponſis eccleſiaſticiſ ad urbem Conſtantinopolim Apocriſarium direxit vit.

S. Greg. Tom. I.

* al. adſc.

Nec tamen ille, quatinvis in terreno converteretur palatio, vitæ cœlestis intermisit propositum. Secuti sunt namque eum multi ex monasterio fratres sui germana devincti charitate. Quod divina factum dispensatione conspicitur: ut eorum videretur exemplo, ad orationis placidum litus; quasi anchora fuisse refringeretur: & dum caularum secularium inaccessibili pulvis fluctuaret, ad illorum confortium velut * rusticissimum portus sinum post terreni actus volumina fluctulque refugeret. Et licet illud eum ministerium ex monasterio abstractum à pristina quietis vita, mucrone sue occupationis extinxerit, inter eos tamen per studiosæ lectionis alloquium quotidianæ aspiratio compunctionis animabat. Horum ergo confortio non solum à terrenis est munitus incuribus, verum etiam ad cœlestis vitæ exercitia magis magisque succensus. Tunc ab eisdem fratribus obnoxie rogatus, maximeque à Leandro venerabili viro Hispanensi episcopo, qui pro causis Uvisticorum legatus eo tempore Constantinopolim advenerat, compulsus est ut librum beati Job multis involutum mysteris enodaret. Nec ille negare potuit opus, quod sibi charitate interveniente amor fraternus multis utile imponebat futurum. Sed eundem librum quomodo juxta litteram intelligendus, qualiter ad Christi ecclesiæque sacramenta referendus, quo sensu unicuique fidelium sit aptandus, per trigintaquinque librorum seriem miranda ratione perdocuit. In quibus libris ita de virtutibus vitæque disseruit, ut non solum videatur eadem verbis exponere, sed formis aliquo modo visibilibus demonstrare. Unde non est dubium eum perfectionem ipsarum assecutum esse virtutum, quatum tam efficaciter in mare valuit effectus. Qui cum adhuc esset in eadem regia urbe positus, nascentem ibi novam hæresim de statu resurrectionis, in ipso quo exorta est initio juvene gratia catholica veritatis attrivit. Siquidem Eutychieus ejusdem urbis episcopus corpus nostrum dogmatizabat in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aëreque subtilius esse futurum. Quod ille audiens & ratione veritatis, & exemplo Dominicæ resurrectionis, probavit hoc dogma orthodoxæ fidei omnimodo esse contrarium. Catholica etenim fides habet quod ipsum corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatum, subtile quidem sit effectu spiritualis potentia: sed palpabile per veritatem naturæ: juxta exemplum dominici corporis, de quo à mortuis suscitato, dixit ipse discipulis: *Palpate & videte: quia spiritus carum & ossa non habet, sicut me videtis habere.* In epius assertionem fidei venerabilis pater Gregorius in tantum contra nascentem hæresim laborare contendit: tantaque hanc instantia juvene etiam piissimo imperatore Tiberio Constantino ita comminuit, ut nullus exinde sit inventus, qui ejus resuscitator existeret. Igitur postquam Romam venerandus levita Gregorius regressus est, aliquanto interfecto tempore, tanta inundatione Tyberis furvus alveum suum egressus est, atque adeo invaluit, ut ejus unda super muros urbis influeret: atque in ea * maximas regiones occupavit, ita ut plurima antiquarum ædium * monumenta deiceret. Quæ etiam aquarum violentia, horrea ecclesiæ subverta sunt, in quibus nonnulla modiorum tritici millia perierunt. Tunc siquidem multitudo serpentium, cum magno dracone in modum trabis valida per hujus fluminis alveum in mare descendit: sed & suffocata bestia: inter saltes maris turbidi fluctus, in littore ejecta sunt. Subsecuta est eversivæ cladis, quam inguinariam vocant. Nam medio mense undecimo * adveniente, primum omnium juxta illud quod in Ezechiele legitur, *A sanctuario meo incipite*, Pelagium papam percussit: & sine mora extinxit. Quo defuncto tanta strages populi facta est, ut passim subactis habitatoribus, domus in urbe plurimæ vacuæ remanerent. Sed quia ecclesia Dei sine rectore esse non poterat, beatum Gregorium licet totis viribus renitentem, plebs tamen omnis elegit. Quem ille apicem attentius fugere tentans, sese omnino indignum tali honore clamitabat: metuens certe ne mundi gloria, quam prius abjecerat, e si sub ecclesiæ colore regiminis aliquo modo surrepere possit. Unde factum est, ut epistolam ad imperatorem Mauncium dirigeret, cujus filium ex lavacro sancto susceperat, ad jurans & multa prece depollicens, ne unquam assensum populo præberet: ut se hujus honoris gloria sublimaret. Sed præfectus urbis Germanus nomine, ejus nuncium accipiens: comprehensoque eo ac distruptis epistolis, consensum quem populus fecerat imperatori direxit. At ille gratias Deo agens pro amicitia diaconi, eo quod locum ei deferendi honoris ut cupierat, repensit: data illico præceptione ipsam institui præcepit. Cumque * tempus insiliret ut benediceretur, & lues populum devastaret, verbum ad plebem pro agenda poenitentia hoc modo exorsus est: Oportet fratres dilectissimi, ut flagella Dei, quæ metuere ventura debemus, saltem presentia & experta timeamus. Conversionis nobis aditum dolor arenat, & cordis nostri duritiam ipsa quam patimur poena dissolvat. Ut enim Propheta teste prædictum est: *Pervenit gladius usque ad animum.* Ecce etenim cuncta plebs cœlestis ite mucrone percussit, & & resertina singuli cæde vastantur. Nec languor mortem prævenit, sed languoris moras, ut cemitis, mors ipsa præcurrit. Percussus quisque ante rapitur quam ad lamenta poenitentia converteretur. Pensare ergo fratres, qualis ad conspectum districti judicis pervenit, cui non vacat flere quod fecit. Habitatores quique non ex parte subtrahuntur, sed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum, functa parentes aspicunt, & sui eos ad interitum hæredes

A præcedunt. Unusquisque ergo nostrum ad poenitentia lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. *Re-* *vocemus ante oculos mentis, quicquid errando commisi-* *mus. Et quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præve-* *niamus faciem ejus in confessione. Et sicut Propheta admo-* *net: Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum.* *Thren. 3.* *Quippe corda cum manibus levate, est orationis nostræ stu-* *dium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profectò,* *dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam elamat:* *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* *Ezech. 3.* *Nullus autem de iniquitatum suarum immanitate desperet.* *Veterosas namque Ninivitarum culpas tridiana poenitentia* *absterfit: & conversus latro vitæ præmia etiam in ipsa sen-* *tentia suæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præsu-* *mam nos jam percipisse quod petimus. Citius ad prece-* *judex sectetur, si à pravitate sua animus corrigatur. Im-* *minente ergo tanta animadversivæ gladio, nos importunis* *scitibus inflatam. Ea namque quæ ingrata esse hominibus* *importunitas solet, judici veritatis placet, quia pius ac mis-* *ericors Dominus vult à se precibus exigi: qui quantum mere-* *mur, non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicit:* *Invoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te. &* *Tsal. 49.* *magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia invocanti-* *bus misereri desiderat, qui admonet ut invocetur. Proinde* *fratres charissimi, contrito corde, & correctis operibus, ab* *ipso serice quartæ diluculo ad septiformem litantiam devota* *mente cum lacrymis veniamus: ut districtus judex cum* *culpæ nostras nos punire considerat, ipsam sententiam* *damnationis temperando parcat. Hanc autem exhortationem* *beati Gregorij, ideo huic opusculo inferendam putavimus, ut* *à quanta perfectione prædicationis initium sumpserit, mon-* *strarem. Igitur dum magna multitudo sacerdotum, mona-* *chorum, diversique sexus & ætatis, juxta præceptionem beati* *Gregorij die constituta Dominum rogatur venisset, usque* *adeo lues ipsa * delavavit, ut intra unius horæ spatium, dum* *voce plebs ad Dominum supplicationis emitteret, octoginta* *homines ad terram corruentes ipsam exhalarent. Sed non de-* *lavavit* *stetit sacerdos tantus populo prædicare, ne ab oratione cella-* *rent, donec miseratione divina pelvis ipsa quiesceret. Cumque* *adhuc futurus antistes fugæ latibulum præpararet, urbis sollici-* *tudo & portis vigilia deputantur: donec opportune & glorio-* *sè, ut ordo sacer exposcit, in eo divina munia completerent.* *Obtinens à negotiatoribus, ut in erare occultatus educeretur* *ab urbe, atque ita laetibus triduo se occultavit, donec illum je-* *junius & orationibus populus Romanus columnâ lucis tercia su-* *per eum nocte cœlestis emissâ obtinuit: quæ non parvo noctis* *spatio à summo cœli usque ad eundem ipsam lineâ rectâ efful-* *gens quærentibus votum optabile demonstravit. Sed & cuidam* *anachorite urbi contiguo angeli ascendentes & descendentes* *per præfatam columnam super illo visi sunt. Qui mox felix sa-* *crumque suscipiens auspiciam, de ea quam vidit in somnis* *sanctus Jacob scilicet, ibidemque domum Domini, dixit tunc re-* *ctorem domus dei, quæ est ecclesia: imò ipsum dei templum* *ibi est absconditum, exclamavit. Tandemque electus ac dile-* *ctus domini invenitur, capitur, trahitur, & ad beati Petri apo-* *stoli basilicam ducitur: ibique ad pontificalis gradus officium* *consecratus, Papa urbis constituitur. Quo in tempore cdm à Joanne* *Ravennatis urbis episcopo reprehensus fuisset, cur à pastoralis* *officio delitescendo se subducere vit tam idoneus voluisset: hac* *occasione compulsus volumen egressum, quod Pastoralis cura* *appellatur, composuit: in quo manifesta luce patefecit, qua-* *les ad ecclesiæ regimen assumi, qualiter ipsi rectores vivere,* *qua discretionis singularis quasque audientium personas iustitiae,* *quanta consideratione propriam quotidie debeant fragilitatem* *pensare. Sed & homilias evangeliorum numero quadraginta* *composuit: quas in duobus codicibus aqua forte dilinxit. Li-* *bros etiam Dialogorum quatuor edidit, in quibus rogatu Petri* *diaconi sui, virtutes sanctorum, quos in Italia clariores nosse vel* *audire potuerat, ad exemplum viventium posteris collegit: ut* *sicut in libris Expositionum suarum quibus sit virtutibus insu-* *landum, edocuit; ita etiam de scripturis sanctorum, miracu-* *lisque eorumdem claritas tanta sit, ostenderet. Primam quoque* *& ultimam Ezechielis propheta partes, quæ videbantur obscu-* *rioribus, per Homilias viginti duas, quantum lucis intrus habeant,* *demonstravit. * Scripsit præterea super Proverbia, super Cantica* *canticorum, De prophetis, De libris Regum, De heptati-* *co, & alia nonnulla: Epistolas complures, quæ singulariter cun-* *ctâ edicere, brevitas studio omisi. Quod eo magis miror, tot* *etiam ac tanta condere volumina potuisse, qui omni fere juven-* *tutis suæ tempore, ut verbis ipsis loquar, crebris vicentium* *cruciatibus doloribus, horis momentisque omnibus fracta slo-* *machi virtute fatigebat. Lentis quidem, sed tamen continuis* *febribus anhelabat: frequens etiam eum gressuum dolor vehe-* *menter affligebat. Verum inter hæc dum sollicitus pensaret,* *quia scriptura teste, omnis filius qui recipitur, flagellatur: Hebr. 12.* *quò malis presentibus durius deprimebatur, eò de æterna cer-* *tius præsumptione respicitur. Fatigabat eum præterea de ordi-* *nandis urbis vigiliis, ne ab hostibus caperetur, sollicitudo con-* *tinua. Urbebat quoque ejus animus propter filiorum hinc inde* *discrimina nunciata. Sed tamen ille inter tot & talia deprehen-* *sus incommoda, nunquam ocio indulgebat, quin aut filiorum* *utilitatibus interviret, aut aliquid dignum ecclesiæ scriberet,* *aut per contemplationis gratiam cœli secretis interesset. Deni-*

* al. rusticissim

Lucæ 24.

* al. maximam parrem regionis. * al. mania.

* al. adveniens. Ezech. 9.

* al. res facta.

Isr. 4.

Thren. 3.

Ezech. 3.

Tsal. 49.

* al. divino judicio delavavit.

* al. in quibus. Scripsit præterea & alia nonnulla: sed & epistolas, &c.

Hebr. 12.

que cum de tota pene Italia Longobardorum gladiis metuen-
 tes plurimi undique ad urbem Romanam confugerent, soleit-
 simo pro omnibus curam gereret, & universis cum verbis
 corporis subsidia ministrabat. Adeo enim ejus animum
 misericordiae amor devocavit, ut non solum horum quoque praesentis
 necessitatibus occurreret, sed insuper longè po-
 sitis opem suae largitatis impenderet ita ut etiam in monte Sinai
 Dei famulis constituitis, quaeque opportuna transmitteret.
 Nam alij quidem pontifices construendis ornandisque auro vel
 argento ecclesiis operam dabant; hic autem & his insistebat, &
 quasi his omnibus totus erga animarum lucra vacabat, & quic-
 quid pecuniae habere poterat, sedulus dispergere, & dare pau-
 peribus curabat, ut justitia ejus maneret in seculum seculi, &
 cornu ejus exaltaretur in gloria: ita ut illud beati Job veraciter
 dicere posset: *Benedictio perituri super me veniebat, et
 cor viduae consolatus sum. Justitia invidiosus sum, et vesti-
 vi me sicut vestimento, et diademate iudicio meo. Ocu-
 lus sui ceco, et pes claudus. Pater eram pauperum, et cau-
 sam quam non sciebam, diligenter inuestigabam.* Et
 paulo post: *Si comedis buccellam meam solus, et non co-
 medis jusillus ex ea, quia ab infantia mea crevit me-
 cum miseratio, et de utero matris mea egressa est me-
 cum.* Ad cuius pietatis & justitiae opus pertinet, quod Ang-
 lorum gentem per praedicatorum quos illic direxit, de denti-
 bus antiqui hostis eripiens, aeternae libertatis fecit esse partici-
 pes. Frenum qui Deo nostro fideliter adhaeret, semper ex ejus
 largitu mure ad altiora confendit. Dum hic ergo sanctus
 ardentis studio pro colligendis particulatim fidelium animabus
 fatigaret, denavit illi pius dominus, ut totam pariter Anglo-
 rum gentem converteret. Cujus conversionis, ut putatur, facta
 divinitus haec occasio fuit. Dum die quadam adventibus
 nuper mercatoribus multa venalia in forum Romae collata fuis-
 sent, multaque ad emendum hinc inde confugerent, contigit ut
 Gregorius antea quam pontificali decus nactus fuisset, cum cae-
 teris adventisset, ac vidisset inter alia pueros venales postos, lae-
 tici corporis, ac ventris vultus, capillos quoque praecipui
 candoris habentes. Quos cum aspiceret, interrogavit, ut aiant,
 de qua regione vel terra essent allati. Diciturque est, quia de
 Britannia insula, cuius incolae tali omnes decore niterent. Rur-
 sus interrogavit, utrum in eadem insula Christiani essent, an
 paganorum erroribus implicati. Diciturque est, paganos esse.
 At ille inrimo ex corde longa trahens suspiria, Proh dolor,
 inquit, quid tam lucidi vultus homines tenebantur autor pos-
 sident, tantaque frontifigij gratia mentem ab internis gaudiis va-
 cuam gestat. Rursus ergo interrogavit, quod esset vocabulum
 gentis illius. Responsum est, quod Angli vocarentur. At ille:
 Bene, inquit, nam & angelicam habent faciem. Et tales ange-
 lorum in caelis decet esse cohaerentes. Quod habet, inquit,
 nomen illa provincia, de qua isti sunt allati? Responsum est,
 quia Dei vocarentur, id est provinciales. At ille: Bene, in-
 quit, Dei, quia de ira eruti, & ad misericordiam Christi vo-
 candi. R ex autem provincia illius quomodo vocatur? Respon-
 sum est quod: Aelle vocetur. At ille alludens ad nomen ait:
 Ad laudem dei creatoris Alleluia illis in partibus oportet can-
 tari. Accedensque ad Romanam & Apostolicam sedis antistitem,
 rogavit ut genti Anglorum in Britanniam aliquot verbi mini-
 stros, per quos ad Christum converterentur, mitteret: asserens
 & seipsum in hoc opus domino cooperante proficisci paratum
 esse, si tamen eidem Apostolico Papae hoc ut fieret placeret.
 Quod cum primo pontifex minime annueret, victus tandem
 instigabilibus ejus precibus assensit. Qui civibus professionis
 suae exans negotium, quando eundem id id novissent, nullo
 pacto acquivissent (quantò celerius potuit, iter cum Apo-
 stolica benedictione arripuit. Haec interea ad Romanorum
 civium veniuntur notitiam. Unanimes itaque tam urbici quam
 suburbanorum proficenti ad ecclesiam beati Petri Pelagio occur-
 runt, terribili proclamantes voce: *Hei vir Apostolice, quid egis-
 si? Sanctum Petrum offendisti: Romam destruxisti: Grego-
 rium non tam dimisisti quam expulisti. Quibus Pontifex mo-
 tus, populum enim metuebat, Gregorium a professione revo-
 cavit. * Verum piusquam nunciis cum convenissent, trium
 dierum iter jam confecerat. Interea ut iter agentibus moris
 est, dum circa sex tam horam in prato quodam sociis quibusdam
 quiescentibus, aliis autem illi assidentibus, vel quibusque rebus
 occupatis sederet & legeret, venit ad eum locusta, quae pro-
 siliens paginam quam percurabat, insedit. Quam cernens Gre-
 gorius manserit ibi quiescere, ad sodales versus, Locusta, in-
 quit, haec dici potest, quasi loco sita. Sciat, inquit, nos iter
 coeptum non licere protrahere. Venturam in surgite, & iu-
 menta sternite, ut ovari diu licenti, non tendimus propere-
 rivs. Dum autem haec mutuo consulerentur, apostolici
 nunciis equis sidantibus supervenerunt, epistolam tradunt, qua
 perlecta, ita est, inquit, socij, ut praedixeram. Romam cele-
 riter redibimus. Quod & factum est. Mex autem ut ipse
 pontificatus officio sanctus est, opus diu desideratum perfe-
 cit, alios eundem praedicatorum mittens, sed ipse praedicationem
 ut fructificaret suis exhortationibus ac precibus seu mu-
 nebus susciliens. Denique direxit ad eandem insulam servos
 Dei Augustinum, Mellitum, & Joannem cum aliis multis
 Deum timentibus monachis. Qui paucis diebus regem illum,
 qui in capite morabatur insulae, cum suo populo converte-
 runt. Quibus Deus faciendorum tantam miraculorum gratiam
 contulit, ut verbum fidei quod ore praedicabant, signorum

efficacia confirmarent: ex quo factum est, ut paucis elaben-
 tibus annis carere etiam insula, & ipsarum reges cum suis sub-
 jectis, ad Christi domini fidem accederent. De cuius gentis
 conversione simul & miraculorum prodigijs, quae ibidem fie-
 bant, ita beatus Gregorius in libris Moralibus perhibet, dicens:
 Ecce lingua Britanniae, quae nihil aliud novit quam bar-
 barum fremere, jamdudum in divinis laudibus Hebraea ce-
 pit verba resonare. Et quondam tumidus, jam sublitans
 sanctorum pedibus servit Oceanus, ejusque barbaros motus
 quos terreni principes edomare ferro nequiverant, hos per
 divinam formidinem sacerdotum oia simplicibus verbis li-
 gant. Et qui catervas pugnantium infideles nequaquam me-
 tuerant, jam nunc fideles humilium linguas timent. Quia
 enim perceptis caelestibus verbis, clarescentibus quoque mi-
 raculis virtus eis divinae cognitionis infunditur, & ejusdem
 divinitatis terrore rufrenantur, ut pravè agere metuant, ac
 totis desiderijs ad aeternitatis gratiam pervenire concupiscant.
 Quod totum ut fieret, ita eidem beato Gregorio gratia divina
 concessit, ut merito ab Anglo-um populis debeat Apostolus
 appellari: quia etsi alius non est Apostolus, sed tamen illis est.
 Nam signaculis apostolatus ejus ipsi sunt in Domino. Jam verò
 utrum aliquibus vii iste tanti meriti miraculis claverit, super-
 fluo quaeritur, cum luce clarus constet, quod is qui virtutum
 signa suis meritis valuit alijs quoque Christo largiente acquirere,
 si exegisset opportunitas, facilis poterat haec etiam ipse
 promereri. Sed ut & his qui cum Judaicis signa visibilia ad
 ostendam sanctitatem experunt, satisfactio non desit: &
 illis qui sanctorum exemplis ad meliora accendi & provehi
 quaerunt, edificatio profuit: quadam quae per eum Dominus
 ad excitandum & corroborandum nostrae mentis torporem,
 & forte infidelitatem potius quam ignorantiam, operatus sit,
 manifestate decevi. Materfamilias quaedam nobiliterat in hac
 civitate Romana, quae religionis & devotionis studio oblati-
 ones facere, & die Dominica ad ecclesiam deferre, summoque
 Pontifici ecclesiasticae consuetudinis, & familiaritatis ejusdem
 gratia offerre solebat. Haec ubi quadam die ex more ad com-
 municandum de manu Apostolici in ordine suo accederet,
 illicque Pontifex partem Domini corporis porrexisset, dicens:
 Corpus Domini nostri Jesu Christi prosit tibi in remissionem
 peccatorum, & vitam aeternam: illa submisit. Quod vir Domini
 cernens, illi communionem sacram retaxit: & separatim
 super altare reposuit, eamque Diacono servanda in usque dum
 curati communicassent fideles tradidit. Expletis verò sacris
 mysterijs, interrogavit eam beatus Gregorius: Dic rogo, die
 quid cordi tuo immerferit, cum communicatura rissit? At
 illa: Recognovi, inquit, portunculam illam ex eadem obla-
 tione fuisse, quam ego meis manibus feci, & tibi obtuli: &
 cum eam te intellexerim corpus Domini appellasse, submisit.
 Tunc sanctus Domini Pontifex sermone exinde fecit ad po-
 pulum: exhortatusque est eum ut suppliciter Dominum exo-
 raret, quatenus ad multorum fidem corroborandam, carnis
 oculis ostenderet, quod infidelitas hujus mulieris mentis oculis
 videre, & fidei lumine conspiciere debuisset. Quod cum
 fuisset oratum, ipse una cum populo eademque muliere ab
 oratione surrexit, & altare cunctis cernentibus, & sese ad cer-
 nendum caeleste spectaculum comprimentibus, corporalem
 pallam revelat, & universo populo atque ipsa muliere contuente,
 partem digiti auricularis sanguine coeuerantem invenit, ac
 mulieri dixit: Disce, inquam, veritati vel modo contentanti
 credere, *panis qui in ego do, carnis mea est, & sanguis meus
 verè est portus.* Sed praefatus conditor nostrae infirmitatis, ea
 potestate qua cuncta fecit ex nihilo, & corpus sibi ex carne
 semper virginis, operante Spiritu Sancto, fabricavit: panem &
 vinum aqua mixtum, manente propria specie in carnem &
 sanguinem suum ad catholicam precem ob reparationem nos-
 tram spiritus sui sanctificatione convertit. Indeeque universos
 iussit divinam peccati potentiam, ut in formam pristinam sa-
 crosanctum reformaret mysterium: quatenus mulieri ad sum-
 mendum fuisset possibile: quod & factum est. Unde mulier
 post in sancta religione ac fide proficiens, participatione Do-
 minici sacramenti consecrata est. Et omnes qui viderant, in
 divino amore, & orthodoxa credulitate serventis excreve-
 runt. Quidam quoque nobilissimus secundum carnis profa-
 piam, & potentissimus juxta regiam in suo modo magnifi-
 centiam, cum per intermuncios familiaritatem Apostolicae se-
 dis adeptus esset, & frequenti admonitione epistolarum etiam
 à beato Gregorio transmissarum instructione, erga Dei & san-
 ctorum cultum sufficienter fuisset imbutus: per strenuos viros
 munera summo Pontifici misit, petens sanctorum Apostolo-
 rum ac Martyrum sibi transmitti reliquias. Cujus legatos vir
 ipse Apostolicus honorabiliter suscipiens, a liquidu eos lectum
 habuit, atque indefinenter sanctorum Apostolorum memorias,
 ac cimiteria martyrum circueiens, & more prisco pro hujus-
 modi negotio missas celebrans, cum explevisset eorum cele-
 brationes, quorum reliquias petebantur, particulatim eosdem
 pannos consecratos super quibus sancta celebraverat, divisit,
 & singulis singulatim buxeris imposuit. Muneribus eis sigillo
 suae sanctae auctoritatis, petitoribus usque ecclesiastico tradidit.
 Qui debita cum veneratione benedictionem petitam suscipien-
 tes, laeto animo in viam suam profecti sunt. Sed dum per ali-
 quot dies regressiois suae iter carperent, * qui primus eorum
 habebatur, * sodalibus curiosè stultèque se tanti itineris subij-
 ctè laborem ait, cum nescirent quid preciosi domino suo refer-
 ti.

Lib. 27. Moral. c. 3.

Joan. 6.

* al. benedictionem petitam & acceptam suscipientes profecti sunt viam suam gaudentes. * al. ei qui primus ex teris habebatur, amica humanitati subripuit curiositas, dixitque sodalibus se stulte refer- ti.

Tul. 112.

Job. 29.

Job. 31.

* al. Alle.

* al. Eia Apostol.

* al. Sed an equum missum adissent trum dieum jam onfesto itere adum sem vir Domini Gregorius, ut iter.

* al. remeabimus. Tali- que ordine interim dilato sui devotio- nis ef- fectu mox ut

* al. Fedentem autem crescentem collatione verborum, & virecente suggestione sociorum contrafractis &c.

* al. nobis contigisset venire du-bium non est periculum honoris & gratia sua nos debuisset incurant tantam præsumptionem eruperint, ut Apost.

¶ Jul. 67.

rent. * Quare contrafractis Apostolicæ dignitatis sigillis, vascula aperta sunt, & in singulis panni reperta sunt portunculæ. Mox cum indignatione Romam regressi, Archidiaconum aduent conquirentes, Ut quid, inquit, dominus Apostolicus ad o domum nostrum vispendit, qui tantam gratiam se apud eum obtinuisse speraverat, ut ei illudere, & nos de honorationi, & offensionis suæ addicere voluerit? Existimavimus siquidem nos ossa Apostolorum vel martyrum hinc ferre, sicut decuerat tantum vitium, ut dominus noster esset, à tanta nihilominus sede longa quaesita via, & difficillimo satis itinere: & data sunt nobis panni modicæ portunculæ: ac si hujusmodi panniculi genus apud nos nequivillet inventi. Nisi enim cauta sollicitudo subvenisset, ut quod gereramus cognosceremus, stolidè ad dominum nostrum, * nec sine periculo honoris & gratiæ ejus rediissemus. Quos archidiaconus modesta increpatione redarguit: cur in tanto opere præsumperint ut Apostolica sigilla corrumperint, hortans eos redirent, & quæ acceperant domino suo cum honore deferrent. Sed hi nullatenus monitis ejus acquiescentes, usque ad domum Gregorij venire præsentiam: réque comperta patientissimè eorum tulit stultitiam, eosque sacrosanctis millarum præcepit solemnibus interesse. Deinde cum ad locum sui sermonis est ventum, frater populo Dei & sanctorum gratiam orare, quatenus in hac re dignetur sic suam potentiam patefacere, ut quid meatur fides, evidentius minus creduli & etiam ignorantes possint cognoscere. Et data oratione accepit ab eo cultellum qui temeraverat signa, & super altare corporis sancti Petri acceptam unam panni portionem per medium pungens secavit: ex qua statim sanguis decurrit, & omnem eandem particulam cruciavit. Videntes autem legati, omnesque populi stupendum & arcanum sacræ fidei miraculum, ceciderunt proni in terram, adorantes dominum, & dicentes: *Mirabilis Deus in sanctis suis; Deus Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.* Et facta silentio inter alia fidei documenta dixit ad eos beatus Gregorius, qui antea venerandas reliquias parvi duxerat: Scitote fratres, quia in consecratione corporis & sanguinis domini nostri Jesu Christi: cum ob sanctificationem reliquiarum in honorem Apostolorum vel martyrum ipsius quibus specialiter assignabantur, super sacrosanctum altare libamina offerrebantur, semper illorum sanguis hos pannos intravit: qui effusus est pro nomine Domini nostri Jesu Christi. Et adificatis in fide cunctis qui viderant: munitique iterum vasculis signo suo, incomparabilia munera voti sui eis tradidit: qui cum gaudio reversi hæc per ordinem domino suo nuntiaverunt: & sui desiderij compotem reddiderunt. Ille vero preciosa sanctorum patrocinia reverenter suscepit: & honorabiliter in loco venerabilis condidit: quo Deus frequentiora quam in sancti Petri ecclesia miracula operari dignatur ad laudem & gloriam nominis sui usque in hodiernum diem. Pater quoque familias in urbe Roma ditissimus, sed religione egenus erat. Hic non minus vitis quam rebus abundabat. Nam cum ejus uxor ei displicuisset, contra præceptum Salvatoris nostri divortium fecit. Res vero beatorum Gregoriorum non latuit: quia & mali, & personarum magnitudo facile se prodidit. Huic itaque beatus Gregorius suavissimis monitis, seu distincti divini examinis terroribus, studiosè, immo indefinenter persuadere contendit, ut uxorem in gratiam reciperet: à qua quoquo modo divelli nisi morte, aut amborum consensu intercedente nequiret. Sed is diabolica præventus pertinacia monita ejus sprevit. Quem beatus Gregorius Apostolica auctoritate ab ecclesia sub anathemate, nisi resipisceret, sequestravit. Quam excommunicationem parvipendens & agrè admodum ferens, & peccata peccatis accumulans, duos magos pecunis conduct, ut in virum Apostolicum ad vindictam ejus apud dixerit artus suæ exercerent. Qui cum faciem ignorarent, & quadam die ad procellionem ex more pergeret beatus Gregorius, illi eminus secus transitum stantes sibi eum rogant insinuari. Quibus responsum est: Qui solus pontificali dignitate equitans præcedentem & subsequentem cuneum ecclesiasticorum habet virorum. Intuentes cum repente, equum illius maleficiis vexare ceperunt. Statimque beatus Gregorius invocato nomine Domini nostri Jesu Christi, & edito signo crucis ab equo proturbavit: damonia: respicientique in partem mox ut magos est contemp-latus, illi cæcati, & ab eisdem demonibus pervasi ceciderunt retrosum. Unde intellexit vir Domini eorum id peperatrum nequitia: & cum iussisset eos adduci: interroganti rei ordinem prodiderunt: quibus respondit beatissimus Pontifex: Perpetuò cæci esse debetis, ne videntes ad consuetam pervertitatem redire tentetis. In nomine autem Domini nostri Jesu Christi, operante beato Petro liberi à vexatione demonum sitis. Qui confestim à demonibus emundati, & credentes fonte Salutari perfusi sunt: ac permanente cecitate damnati, jubente beato Gregorio de careto stipe sunt ecclesiastica aliti. Sed & tyrannus quidam multam oppressionem cum penè importabili importunitate quieti ingerebat sanctæ Romanæ ecclesiæ, possessiones ejusdem & mancipia crudelissimè devastabat. Qua de re beati Pontificis per internuncios admonitione correptus, majori exasit insania: adeo ut urbem depopulandam adiret. Cui adveniens beatus Gregorius ut eum alloqueretur occurrit. Tandemque vini nutu divino ejus verbis inesse expertus est, ut humiliter viro Apostolico satisfacere, & se deinceps sibi subditum, & sanctæ Romanæ ecclesiæ

A devotum famulum spondidisset. Is denique postea usque ad exitum * egrotus venerandi Papæ orationem popoles: respontumque accepit, quod ei Dominus ad huc ipsam præsentia largietur: & cum plentis convalescat, illi quibus nutritus fuerat cibis indulgere studeat. Qui iussis obtemperans convalevit, * de ceteroque fideliter vixit. Idem etiam perfectissimus & acceptabilis Deo sacerdos cum quadam die in forum Trajani, quod opere mirifico constar esse extractum, procederet, in quo memorabile illud compertit: quod cum idem orbis princeps in expeditionem, circumvallatus militum cuneis * præter: ibidem obviam habuit viduam senio simulque dolore ac paupertate confectam: cujus lacrimis atque vocibus sic compellatur: Princeps piissimè Trajane, ecce hic sunt homines qui mihi unicum filium, senectutis scilicet meæ baculum, & omne solatium occiderunt: meque unà cum eo volentes occidere, dedignantur etiam mihi pro eo rationem aliquam reddere. Cui ille festinanter, ut res exigebat, pertransiens: Cum rediero, inquit, dicito mihi, & faciam tibi omnem justitiam. Tum illa: Domine, inquit, & si tu non redieris, ego quid faciam? Ad quam vocem subsistit, & reos coram se adducit. Neque cum suggereretur à cunctis accelerari negotium oportere, gressum à loco movit, quousque viduæ à filio, quod iudicis functionibus decretum est, persolvere fecerit, demumque supplicantium precibus & fletibus super facti sui poenitentiam viscerali clementia flexus, non tam potestate quam precari & lenitate vincitos pretorialibus catenis absolvit. Hujus rei gratià compunctus venerabilis Pontifex cepit lachrymosis gemitibus secum inter verba precantia, hæc siquidem prophetica & evangelica revolvere oracula: *Tu Domine dixisti: Iudicate pupillo, defendite viduam; & venire, & arguite me. Dimitte, & dimittetur vobis: ne immemor sis quæso (peccator ego & indignus sum) propter nomen gloriæ tuæ, fidelissimæ promissionis tuæ in hujus devotissimi viri facti. Pervenienteque ad sepulcrum beati Petri diutius oravit & flevit: atque veluti somno correptus in extasim raptus est. Quo per revelationem se exauditum dicit: & ne ulterius jam talia de quoquam sine baptisinate sacro defuncto præsumeret petere, promeruit castigari. Qua in re licet à viris perfectæ fidei & curiosis quædam valeant queri, & plura ab his qui credunt veritati fideliter dicenti: quæ apud homines impossibilia sunt vel videntur, facilia sunt apud Deum, salubriter explanari, tutius tamen videtur in hoc actu divine pietatis & potestatis iudicium venerari & à nemine discutiri. Denique à Petro diacono fidei & religioso viro, ac huic nostro patri sanctissimo pro sua religionis & utilitatis merito valde familiarissimo, fideliter post obitum ejus nobis narratum didicimus: quod cum idem vas electionis & habitaculum sancti Spiritus viderem ultimum prophetæ Ezechielis interpretaretur, obpanium velum inter ipsum & eundem exceptorem tractatus sui, illo per intervalla prolixius reticente, idem minister ejus filio perforavit, & evanta per foramen conspiciens, vidit columbam nive candidiorem super ejus capite sedentem, rostrumque ipsius oris diu tenere appositum, quæ cum se ab ejusdem ore amoveret, incipiebat sanctus Pontifex loqui, & à notario graphium ceris imprimi. Cum vero recideret sancti Spiritus organum, minister ejus oculum foraminis iterum applicabat, eumque ac si in oratione levatis ad caelum manibus simul & oculis, columbæ rostrum more solito conspiciantur ore suscipere. Quod tandem eodem spiritu revelante Pontifex sanctus cognovit, & vehementissimè tristis effectus interminatus est Apostolica auctoritate miraculi divini in se perpetrati confitemi, ne in vita sua id alicui quoquo modo patefaceret. Quod ille interim secretum custodiens, post obitum sanctissimi sacerdotis compulsi quorundam invidia (qui oblectabant virum beatissimum præsumptionis tumore tanta acta lia de cælestium arcanorum mysteriis fuisse locutum) hæc ita se per omnia vidisse fideliter revelavit. Migrata namque ad Dominum Pontifice, cum fames validissima non modo in hac civitate Romana, verum & in omnibus circum regionibus satis superque grassaretur, & is qui ei in Sede Pontificali succederat, horrea ecclesiæ eminentibus frumenta aperiret, & illis quos beatus Gregorius per monasteria & xenodochia seu diaconas vel hospitalia stipendiis alendis ecclesiasticis ordinaverat clauderet, coepit omnes famis compellente inopia apostolicas aures inquirere dicentes: Domine apostolice quos pater noster deceitior tuis sanctus Gregorius haftenus studuit pascere, tua sanctitas fame non sinat perire. Quorum vociferationem moleste ferens respondit: Si Gregorius ad famam suæ laudis cunctos populos curavit suscipere, nos omnes pascere non possumus, atque ita vacuos sicut abire. Quæ verba responsionis cum sæpius ad se clamantibus iterans redderet, apparuit ei per visum beatus Gregorius tertio, illumque tertio blandè increpans super sua detractione, & ipsius tenacia, seu miserorum indigentia, admonuit atque corripuit. Qui nec cor ad misericordiam flexit, nec ori ab obreclatione adhibere custodiam voluit, nec etiam manum ad largitarem extendit. Unde illi quæto apparet beatus Gregorius horribiliter eum redarguit, & comminans, eum in capite percussit, cujus dolore vexatus paulo post defunctus est. Hæc breviter de vita vel actibus beati Gregorij dicta sint. Ceterum quamdiu mundi hujus orbita voluitur, ejus laudabile meritum semper accipit incrementum, quia ipsius sine dubio glorie*

* al. infirmatus.
* al. & in reliquam devotus vixit.
* al. & insignia misericordie ejus conspiceret, interque memoria illud compertit vixisset quod.
* al. pergere.

¶ Jul. 1. Marc. 6.

* al. Quod haec Romana civitas una cum sanctis Apostolis eius precibus conlata videtur.

* al. Idum Martiarum, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto, vivit & regnat Deus, per omnia secula seculi. Amen. Lib. 5. c. 11 hist. Long.

adseribitur; * vel quia Anglorum ecclesia nova semper sobole fecundatur, vel quod illius doctrinis per orbem universum multi à peccatis elongati, ad Christi clementiam converuntur, vel quod boni quique ejus suasionibus inflammati, caelestem patriam desideranter inquirunt. Qui beatissimus Pontifex postquam sedem Romanæ & Apostolicæ ecclesiæ annis tredecim, mensibus sex, & diebus decem gloriosissime rexerat, ex hac luce subtrahitur, atque ad æternam regni celestis sedem translatus est. Sepultus verò est in ecclesia beati Petri Apostoli ante secretarium. Quarto * Idus Martias, aliquando in ipsis cum cæteris sanctæ ecclesiæ pastibus resurrexerunt in gloria.

EX EODEM PAVLO DIACONO.

IN pestilentia calamitate beatissimus Gregorius, qui tunc Levita erat, à cunctis generaliter Papa electus est. Qui dum septiformem Litaniam ordinasset: intra unius horæ spatium, dum populi Deum precarentur, octoginta ex eis subitò ad terram corruentes, spiritum exhalaverunt. Septiformis autem Litaniam ideo dicta est, quia totus Urbis populus à beato Gregorio in septem partes Deum deprecaturus, divisus est. In primo namque choro fuit omnis clerus. In secundo omnes Abbates cum monachis suis. In tertio omnes Abbatissæ cum congregationibus suis: In quarto omnes infantes. In quinto omnes viri laici. In sexto omnes viduæ. Et in septimo omnes mulieres conjugatæ. Ideo autem de beato Gregorio plura dicere omittimus quia jam ante aliquot annos ejus vitam, Deo auxiliante, contexamus. In qua, quæ dicenda fuerant, juxta tenuitatis nostræ vires, universa descripsimus.

EX EODEM.

Hoc eodem tempore idem beatus Gregorius Augustinum, & Mellirum, & Ioannem cum aliis pluribus monachis timentibus Deum, in Britanniam misit: eorumque prædicatione Anglos ad Christum convertit.

EX EODEM.

Idem diebus sapientissimus, ac beatissimus Papa Gregorius Romanæ urbis Episcopus, post alia multa, quæ ad utilitatem sanctæ Ecclesiæ scripserat, etiam libros quatuor de vitis Sanctorum composuit: quem Codicem Dialogum, quia cum colloquens cum suo diacono Petro, ediderat, appellavit. Hos autem libros præfatus Papa Theodelinda Regina misit: ut pote quam sciebat, & Christi fidei deditam, & in bonis actibus esse præcipuam. Per hanc quoque Reginam multum utilitatis Ecclesiæ Dei consecuta est. Nam pene omnes ecclesiarum sublimitates Longobardi, cum adhuc gentilitatis errore tenerentur, invaserunt: sed ejus salubri supplicatione rex peremptus, & catholicam fidem tenuit, & multas possessiones Ecclesiæ largitus est: atque Episcopos, qui in depreffione & abjectione erant, ad dignitatem & honorem reduxit.

Lib. 4. c. 23

IBIDEM.

Rex autem Agilulfus, extincto Mauritione, Ticinum repedavit. Nec multò post suggerente maxime Theodelinda Regina conjuge ejus, sicut eam beatus Gregorius suis epistolis sæpius admonuerat, cum eodem viro sanctissimo Papa Gregorio, atque Romanis pacem firmissimam pepigit.

Cap. 3.

IBIDEM.

Tunc beatus Gregorius Papa migravit ad Christum: cum jam Phocas per indictionem octavam anno regnaret secundo. Cujus in locum ad Apostolatus officium Sabinianus est ordinatus. Fuit autem hiems frigida nimis: & mortuæ sunt vites pene in omnibus locis. Messis quoque percussæ uredine passim evanere. Debit etenim mundus famem sitimque pati: quando, decedente tanto doctore, animas hominum spiritualis alimentis penuria, sitisque ariditas invasit.

Cap. 9.

